

Handelingsprotocol 2016-2017

Meldcode
Huiselijk geweld & Kindermishandeling
en
verwijsindex SISA

't PRISMA
openbare basisschool

Inhoud

Inhoud	1	
Inleiding	2	
1. Over SISA.....	3	
1.1 Wat is SISA?	3	
1.2 Waarom moet het onderwijs SISA gebruiken?	3	
1.3 Wie signaleert in SISA vanuit het onderwijs?	3	
1.4 Wanneer signaleer ik in SISA?	3	
1.5 ZAT/MDO; nu OZO en SISA	4	
1.6 Hoe is de beveiliging en privacy geregeld?	4	
1.7 Wat is de rol van leerling/ouders/verzorgers?	4	
1.8 SISA en de Meldcode Huiselijk Geweld	4	
2. Over de meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling.....	5	
2.1 Definities	5	
2.2 Signalen van kindermishandeling & seksueel misbruik	6	
2.2.1 Kinderen van 0-4 jaar	6	
2.2.2 Kinderen van 4-12 jaar	7	
2.3 Verantwoordelijkheden	8	
2.4 Stappen bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld	9	
2.5 Omgaan met privacy	12	
2.6 Meldrecht, meldplicht, meldzorg	13	
2.7 Sociale kaart	14	
3. TBV aandachtsfunctionaris obs 't Prisma	14	
4. Implementatie van de Meldcode op obs 't Prisma	15	
5. Landelijke telefoonnummers	16	1.

Inleiding

Voor u ligt het Handelingsprotocol meldcode “Huiselijk geweld en Kindermishandeling” en verwijsindex SISA van openbare basisschool ‘t Prisma. Het tijdig gebruik van de meldcode en verwijsindex SISA (Stadsregionaal Instrument Sluitende Aanpak) door onderwijsinstellingen is een wettelijke verplichting.

SISA en de meldcode “Huiselijk Geweld en Kindermishandeling” hebben verbanden met elkaar maar zijn *niet* hetzelfde en komen ook *niet* in plaats van elkaar. De meldcode is een stappenschema (protocol) welke doorlopen dient te worden bij signalen (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. SISA is een informatiesysteem die professionals snel met elkaar in contact brengt zodat tijdig passende hulpverlening georganiseerd kan worden.

Wet verplichte meldcode

Op 1 juli 2013 is de Wet verplichte Meldcode in werking getreden. Dit houdt in dat alle professionals in het onderwijs, de gezondheidszorg, de kinderopvang, justitie en de maatschappelijk ondersteuning verplicht zijn om met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te werken.

Wat is de meldcode “huiselijk geweld en kindermishandeling”?

De meldcode is een stappenplan die een richtlijn biedt voor professionals hoe te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze meldcode bestaat uit 5 stappen: van signaleren tot aan de beslissing om hulpverlening in te zetten of een melding van kindermishandeling te doen.

Wat is SISA?

In SISA signaleert de onderwijsprofessional zijn betrokkenheid bij een leerling waar zorgen over bestaan. Het gaat hierbij om zorgen in bijvoorbeeld de sociale omgeving of gezins-/opvoedsituatie van een leerling welke zijn ontwikkeling bedreigt; waaronder dus ook huiselijk geweld. Bij gebruik van de Meldcode is signalering in SISA een altijd te nemen stap.

Wat betekent dat voor onze school?

Basisschool ‘t Prisma heeft binnen de school een aandachtsfunctionaris aangewezen. Onze aandachtsfunctionaris draagt zorg dat er structureel aandacht is binnen de school ten aanzien van kindermishandeling en huiselijk geweld. Zij geeft advies en denkt mee met collega’s, maar zij kan ook zeker als aanspreekpunt voor ouders fungeren. De aandachtsfunctionaris heeft tevens een coördinerende rol bij de uitvoering van de stappen van de meldcode. De aandachtsfunctionaris is voor locatie Tussenwater Mevr. Sita Ramkhelawan. Voor de locatie Sara Burgerhartweg mevr Marianne Brugmans.

In dit handelingsprotocol gaan wij nader in op het gebruik van de verwijsindex SISA, de definities en signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en de stappen van de meldcode. Tevens beschrijven wij in dit protocol wat de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de aandachtsfunctionaris zijn.

Mocht u na het lezen van dit Handelingsprotocol nog vragen hebben, dan willen wij deze graag van u horen. Onze deur staat altijd voor u open en u bent natuurlijk van harte welkom!

Directie & Team van obs ‘t Prisma

1. Over informatiesysteem SISA.....

Soms ondervinden jongeren of kinderen problemen bij het opgroeien. De school kan de ouders of verzorgers en leerlingen hierbij ondersteunen. Soms zijn de problemen dusdanig dat hulp van buiten de school nodig is. Om te voorkomen dat verschillende instanties langs elkaar heen werken rond hetzelfde kind is er in onze regio SISA. SISA is de afkorting voor: Stadsregionaal Instrument Sluitende Aanpak (maar ook voor **S**ignaleren en **S**Amenwerken). SISA is een computersysteem met als doel er voor te zorgen dat instanties die betrokken zijn bij een kind eerder met elkaar gaan samenwerken.

1.1 Wat is SISA?

Sinds 2010 bestaat de landelijke wet verwijsindex. Binnen deze wetgeving is vastgelegd dat iedere gemeente in Nederland een verwijsindex heeft en dat van belangzijnde organisaties hiermee werken. SISA is de verwijsindex van de stadsregio Rotterdam. Doel van de verwijsindex SISA is eraan bijdragen dat alle kinderen van 0 tot 23 zich optimaal kunnen ontplooiën. De verwijsindex SISA is een computersysteem waarin professionals hun betrokkenheid kunnen aangeven bij een kind/jongere van 0 tot 23 jaar waaraan zij ondersteuning of begeleiding bieden of “zorgen hebben over”. Als er meerdere professionals van verschillende instanties betrokken zijn bij één kind of jongere dan worden zij door SISA van elkaars bestaan op de hoogte gesteld. Hierdoor wordt in een vroegtijdig stadium een betere samenwerking tussen die professionals bevorderd, waardoor informatie gebundeld kan worden, trajecten op elkaar afgestemd kunnen worden, de meest passende begeleiding ingezet kan worden en escalatie wordt voorkomen.

Aangesloten zijn organisaties uit werk en inkomen, zorg en welzijn, onderwijs, politie/justitie, medische zorg en GGZ. De regionale verwijsindexen zijn allen met elkaar verbonden via de landelijke verwijsindex. Hierdoor worden signalen van betrokkenheid in SISA ook doorgezet naar organisaties die in een andere regionale verwijsindex gesignaleerd hebben. De verwijsindex werkt over alle reguliere samenwerkingsverbanden en gemeentelijke grenzen heen.

1.2 Waarom moet het onderwijs SISA gebruiken?

School speelt een centrale rol in het leven van kinderen. Deze zitten immers over het algemeen meer uren op school dan thuis. Het onderwijs kan snel zien welke zorgfactoren er in het leven van een leerling zijn en/of er behoefte aan ondersteuning bestaat. Om te voorkomen dat verschillende instanties langs elkaar heen werken rond hetzelfde kind en school betrokken wordt in de zorg/ondersteuning rondom een kind, is tijdige signalering vanuit het onderwijs in SISA belangrijk.

1.3 Wie signaleert in SISA vanuit het onderwijs?

De signalering vanuit de onderwijsinstelling wordt altijd gedaan door de intern begeleider, zorgcoördinator of leerlingloopbaanbegeleider. Wanneer daarnaast de schoolmaatschappelijk werker een hulpverleningsplan start rondom dezelfde leerling geeft deze *ook* een signaal af in SISA. Ieder partij signaleert in SISA vanuit zijn eigen betrokkenheid. Dus ook bij het al weten van elkaars betrokkenheid dient de organisatie een signaal in SISA af te geven om de eigen betrokkenheid kenbaar te maken.

1.4 Wanneer signaleer ik in SISA?

In SISA maak je je zorg en/of betrokkenheid rondom een leerling bekend. Het gaat hierbij meestal om meervoudige problematiek of zorgfactoren die van dien aard zijn dat zij van grote impact kunnen zijn op het welbevinden van een leerling en een bedreiging kunnen vormen voor de verdere ontwikkeling. Het gaat dus bijvoorbeeld niet om leerproblemen, maar een combinatie van leer- en gedragsproblemen. Leerproblemen die niet veroorzaakt worden door een achterliggende problematiek en leerproblemen die geen gedragsproblemen veroorzaken worden dus niet gesignaleerd in SISA.

3.

1.5 ZAT/MDO; tegenwoordig OZO en SISA

Natuurlijk kennen we in het onderwijs al diverse overlegvormen zoals het ZAT (Zorg Advies Team)/ MDO (Multi Disciplinair Overleg); tegenwoordig OZO (Onderwijs Zorg Overleg). Daarbinnen wordt al vaak samengewerkt met andere partijen, maar soms zijn er nog meer partijen actief rondom de leerling die buiten het ZAT / MDO/ OZO vallen. SISA maakt dit inzichtelijk. Daarnaast is informatie via SISA altijd beschikbaar en minder tijdsgebonden aan de agenda van het ZAT /MDO/OZO en dus te allen tijde beschikbaar voor de signalerende partijen. Men kan hierdoor beter en sneller reageren

1.6 Hoe is de beveiliging en privacy geregeld?

Het signaleringssysteem is goed beveiligd. Dit moet volgens de wet Bescherming Persoonsgegevens. In SISA staat alleen de betrokken partij met contactgegevens en persoonsgegevens leerling. In SISA staat niet wat de achtergrond of inhoud van het signaal is. SISA is geen raadpleegsysteem. Geautoriseerde gebruikers moeten eerst zelf een signaal afgeven bij een leerling voordat zij ook de afgegeven signalen van andere organisaties zien.

1.7 Wat is de rol van leerling/ouders/verzorgers?

Als er zorgen zijn rondom een leerling vindt er altijd eerst een gesprek plaats met leerling en/of ouders/verzorgers. Tijdens dit gesprek kunnen de zorgen weggenomen worden. Als de zorgen blijven bestaan en er is sprake van een meervoudige problematiek of zorgfactoren die van dien aard zijn dat zij van grote impact kunnen zijn op het welbevinden van een leerling zal de school over gaan tot een signalering in SISA. Alvorens dit te doen dienen leerling/ouders/verzorgers hierover geïnformeerd te worden. Op het moment dat het signaal in SISA leidt tot een match (er zijn één of meerdere partijen betrokken bij de leerling) wordt zowel de school als ook ouders/verzorgers/leerling hiervan op de hoogte gesteld. School ontvangt hierover altijd automatisch een mail en ouders/verzorgers en leerling ontvangen eenmalig, bij het ontstaan van de match, een brief vanuit SISA. Als blijkt dat deze match met een andere organisatie gaat leiden tot een inhoudelijke samenwerking dienen ouders/verzorgers/leerling hier zoveel mogelijk bij betrokken te worden.

NB Indien er zwaarwegende redenen zijn om ouders/verzorgers en of leerling niet te informeren over het SISA signaal dient dit altijd in het eigen interne dossier vastgelegd te worden. Op dat moment dient men gebruik te maken van het presignaal in SISA (zie handleiding SISA) of contact op te nemen met SISA alvorens te signaleren. Bij de leerlingen van het ROC zal de zogenaamde matchbrief die vanuit SISA gestuurd wordt nooit verzonden worden.

1.8 SISA en de meldcode “Huiselijk geweld & Kindermishandeling”

SISA en de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling hebben verbanden met elkaar maar zijn *niet* hetzelfde en komen ook *niet* in plaats van elkaar. De meldcode is een stappenschema (protocol) welke doorlopen dient te worden bij signalen (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. SISA is een informatiesysteem die professionals snel met elkaar in contact brengt zodat tijdig passende hulpverlening georganiseerd kan worden. Door middel van een signalering in SISA maak je je betrokkenheid kenbaar bij diverse soorten trajecten, begeleidingen of zorgen, dit gaat dus verder dan alleen huiselijk geweld en Kindermishandeling. De Meldcode leidt *altijd* tot een signaal in SISA, een signaal in SISA leidt niet altijd tot het hanteren van de meldcode. Sinds 2013 is de wet meldcode van kracht. Binnen deze wet is tijdig gebruik van de verwijzindex vastgelegd.

Voor vragen over SISA kunt u de website van SISA www.sisa.rotterdam.nl raadplegen. Hierop vindt u tevens een kort voorlichtingsfilmpje over de werking van SISA.

4.

2. Over de meldcode “huiselijk geweld & kindermishandeling”.....

Instellingen voor onderwijs, kinderopvang en zorg hanteren de Rotterdamse meldcode “Huiselijk geweld en Kindermishandeling”. Het doel van deze meldcode is om mishandeling en huiselijk geweld te voorkomen en tegen te gaan. Jaarlijks zijn tienduizenden kinderen en volwassenen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik. De meldcode schept duidelijkheid over de te zetten stappen en ondersteunt daarmee de beroepskrachten. Het gaat er om dat er op tijd wordt gesignaleerd en dat er iets gedaan wordt met de signalen.

De tekst, zoals opgenomen in dit handelingsprotocol, is afkomstig uit het handelingsprotocol van ons schoolbestuur (Stichting BOOR) en werd opgesteld in september 2013.

2.1 Defenities

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Met “huiselijke kring” worden(ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden)maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Het kan de vorm aannemen van(ex-)partnergeweld, kindermishandeling, verwaarlozing van ouderen of geweld tegen ouders.

Kenmerken huiselijk geweld Er is sprake van een (al dan niet verbroken) relatie tussen de pleger en het slachtoffer waardoor de pleger en het slachtoffer vaak ondanks het geweld- en soms noodgedwongen - deel blijven uitmaken van elkaars leefomgeving. Met het voorgaande hangt samen dat huiselijk geweld vaak een stelselmatig karakter heeft en een hoog recidive risico kent. Het geweld kenmerkt zich (in geval van partnergeweld) veelal door een cyclisch karakter. Er kan sprake zijn van een zekere mate van loyaliteit tussen slachtoffer en pleger. Er is veelal sprake van een verstoorde machtsverhouding tussen de bedreigde en de bedreigende partij.

Kindermishandeling

Onder kindermishandeling wordt verstaan elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Het gaat hierbij om de volgende vormen:

1. Seksuele mishandeling
2. Fysieke mishandeling
3. Emotionele/psychische mishandeling
4. Fysieke verwaarlozing
5. Emotionele/psychische verwaarlozing
- 6. Getuige zijn van partnergeweld**

2.2 Signalen van kindermishandeling & seksueel misbruik

2.2.1 kinderen van 0 - 4 jaar

Nederlands Jeugdinstituut- Maart 2011

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 0 - 4 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen:

Lichamelijk welzijn

blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden groeiachterstand voedingsproblemen ernstige luierslag slecht onderhouden gebit kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan, oververmoeid, vaak ziek, ziektes herstellen slecht, kind is hongerig, achterblijvende motoriek, niet zindelijk op leeftijd dat het hoort,

Gedrag van het kind

weinig spontaan passief, lusteloos, weinig interesse in spel, apathisch, toont geen gevoelens of pijn, in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld, labiel, erg nerveus, hyperactief, negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst negatief lichaamsbeeld agressief, vernielzucht

tegenover andere kinderen:

agressief, speelt weinig met andere kinderen, wantrouwend, niet geliefd bij andere kinderen.

tegenover ouders:

angstig, schrikachtig, waakzaam, meegaand, volgzaam, gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

angst om uit te kleden, angst voor lichamelijk onderzoek, verstijft bij lichamelijk contact, angstig, schrikachtig, waakzaam, meegaand, volgzaam, agressief, overdreven afhankelijk, wantrouwend, vermijdt oogcontact

overig:

plotselinge gedragsverandering, gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

onverschillig over het welzijn van het kind, laat zich regelmatig negatief uit over het kind, troost het kind niet, geeft aan het niet meer aan te kunnen, is verslaafd, is ernstig (psychisch) ziek, kleedt het kind te warm of te koud aan, zegt regelmatig afspraken af, vergeet preventieve inenting, houdt het kind vaak thuis van school, heeft irreële verwachtingen van het kind, zet het kind onder druk om te presteren

Gezinsituatie

samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen, sociaal isolement, alleenstaande ouder, partnermishandeling, gezin verhuist regelmatig, slechte algehele hygiëne,

Signalen specifiek voor seksueel misbruik:

Lichamelijk welzijn

verwondingen aan geslachtsorganen, vaginale infecties en afscheiding, jeuk bij vagina of anus, pijn in bovenbenen, pijn bij lopen of zitten, problemen bij plassen, urineweginfecties, seksueel overdraagbare aandoeningen,

Gedrag van het kind

drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken, afkeer van lichamelijk contact, maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek, extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik,

Deze signaallijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling : signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicaties

2.2.2 kinderen van 4 – 12 jaar

April 2011

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4 -12 jaar. De signaallijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen:

Lichamelijk welzijn

blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden groeiachterstand, te dik, slecht onderhouden gebit, regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan oververmoeid, vaak ziek, ziektes herstellen slecht, kind is hongerig, eetstoornissen, achterblijvende motoriek, niet zindelijk op leeftijd dat het hoort,

Gedrag van het kind

timide, depressief weinig spontaan passief, lusteloos, weinig interesse in spel apathisch, toont geen gevoelens of pijn in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld, labiel, erg nerveus, hyperactief, negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst, negatief lichaamsbeeld, agressief, vernielzucht, overmatige masturbatie.

tegenover andere kinderen:

agressief, speelt weinig met andere kinderen, vluchtige vriendschappen (12-18), wantrouwend, niet geliefd bij andere kinderen.

tegenover ouders:

angstig, schrikachtig, waakzaam meegaand, volgzaam, gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

angst om zich uit te kleden angst voor lichamelijk onderzoek verstijft bij lichamelijk contact angstig, schrikachtig, waakzaam meegaand, volgzaam, agressief, overdreven afhankelijk, wantrouwend, vermijdt oogcontact,

overig:

plotselinge gedragsverandering, gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, slechte leerprestaties, rondhangen na school, taal- en spraakstoornissen.

7.

Gedrag van de ouder:

onverschillig over het welzijn van het kind, laat zich regelmatig negatief uit over het kind, troost het kind niet, geeft aan het niet meer aan te kunnen, is verslaafd, is ernstig (psychisch) ziek, kleedt het kind te warm of te koud aan, zegt regelmatig afspraken af, houdt het kind vaak thuis van school, heeft irreële verwachtingen van het kind zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie:

samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen, sociaal isolement, alleenstaande ouder, partnermishandeling, gezin verhuist regelmatig, slechte algehele hygiëne,.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik:

Lichamelijk welzijn

verwondingen aan geslachtsorganen, vaginale infecties en afscheiding, jeuk bij vagina of anus, pijn in bovenbenen, pijn bij lopen of zitten, problemen bij plassen, urineweginfecties, seksueel overdraagbare aandoeningen,

Gedrag van het kind

drukt benen tegen elkaar bij lopen, afkeer van lichamelijk contact, maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek, extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik, zoekt seksuele toenadering tot volwassenen.

Deze signaallijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling : signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicatie.

2.3 Verantwoordelijkheden

Scholen dragen een eigen verantwoordelijkheid voor het signaleren van kindermishandeling en voor het ondernemen van actie na het signaleren. De signalen moeten worden doorgegeven aan de instanties die hulp kunnen bieden aan het gezin. De pedagogisch leerkrachten hebben hierin een duidelijke taak. Zij zien de kinderen regelmatig en kunnen opvallend of afwijkend gedrag signaleren. Nadat zij signalen hebben opgemerkt is het ook hun taak actie te ondernemen, waarna het protocol wordt gevolgd. De leidinggevenden steunen de leerkrachten/ intern begeleiders bij deze taak en geven sturing aan de uitvoering van het protocol. Zij zijn er verantwoordelijk voor dat de signalen bij de juiste instantie terechtkomen. Dit betekent dat er enige deskundigheid moet zijn in het signaleren en in het omgaan met de signalen van kindermishandeling. De aandachtsfunctionaris adviseert de directie bij het implementeren en borgen van het protocol 'Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling' en de verwijzindex SISA binnen de eigen organisatie. Daarnaast biedt de aandachtsfunctionaris de collega's de ondersteunende informatie en tools en kan deze toepassen. De aandachtsfunctionaris zorgt er voor dat collega's op de hoogte worden gesteld waar actuele informatie, literatuur en deskundigheidsbevordering op het thema huiselijk geweld en kindermishandeling en SISA te vinden is en waar de map Meldcode ..wat nu? wordt bewaard. Deze map is naast uitgebreide achtergrondinformatie voorzien van een sociale kaart. Afspraken m.b.t. de privacy zijn opgenomen in het zorgplan van de instelling. De directie draagt zorg voor het opnemen van het protocol in het kwaliteitsbeleid van de school en het informeren van ouders en medewerkers over dit beleid. In het handelingsprotocol zijn de genoemde fases uitgewerkt en zijn de verantwoordelijke personen opgenomen.

2.4 Welke stappen moeten worden gezet bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling?

(Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht, meld de signalen dan bij de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.)

Fase 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen. Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signalerings-instrument. De intern begeleider beschikt over dit instrument of weet waar dit instrument te vinden is.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontcracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

Fase 2: Collegiale consultatie

Bespreek de signalen met de intern begeleider en vervolgens in het MDO/ZAT. Vraag zo nodig ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld. Het advies wordt gevraagd op basis van anonieme gegevens. Maak een melding bij risicosignalen in SISA.

Fase 3: gesprek met ouders/verzorgers

Bespreek de signalen met de ouders/verzorgers. Bepaal wie van de organisatie het gesprek voert.

1. leg de ouders/verzorgers het doel uit van het gesprek;
2. beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
3. nodig de ouders/verzorgers uit om een reactie hierop te geven;
4. kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van het geen u hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Fase 4: Taxeren

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouders/verzorgers het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie instrument.

Fase 5: Beslissen: melding of hulp inzetten via OZO

Op basis van de afweging in stap 4 besluiten of een melding wordt gedaan of dat de hulp georganiseerd kan worden via het OZO.

Indien de school/peuterspeelzaal een melding doet, wordt deze vooraf met ouders/verzorgers besproken. Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de ouders/verzorgers, is alleen mogelijk als de veiligheid van het kind, de ouder of die van u zelf, in het geding is;

Fase 6: Monitoren en Evalueren

Na de melding wordt het traject gevolgd en geëvalueerd.

Signaleren:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Signaleren	Toepassen signaleringsinstrument leerlingen	Leerkracht*/IB-er/SMW-er	Dagelijks
	Risicosignalen leerling/ouders inventariseren	Leerkracht/IB-er/SMW-er	Dagelijks
Rapporteren	Signalen van vermoedens Kindermishandeling / huiselijk geweld in leerlingdossier beschrijven	Leerkracht/IB-er/SMW-er	Bij risicosignalen
Gesprek ouders	Delen van de zorg en melden dat leerling in OZO wordt besproken	Leerkracht/IB-er/SMW-er/directie	Bij risicosignalen

Consult:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Consultatie	Risicosignalen bespreken in OZO	IB-er	Bij risicosignalen
	Eventueel consulteren bij AMK-ASHG	IB-er/SMW-er/ander OZO- lid	Bij risicosignalen
(Pre) signaal SISA	Melding bij risicosignalen (pre)signaal in SISA	IB-er/SMW	Bij risicosignalen
	SISA 9Pre) signaal toetsen op andere betrokken partijen, meenemen in OZO	IB-er	Bij risicosignalen
Rapporteren	Resultaat OZO beschrijven. Actiepunten in leerlingdossier.	IB-er/SMW-er	Bij risicosignalen

Gesprek:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Gesprek ouders/verzorgers	Bepalen wie gesprek voert	IB-er in overleg met directie	Bij risicosignalen
	Voeren van gesprek (2 van de 4 personen)	Leerkracht/IB-er/SMW-er/directie	Bij risicosignalen
Rapporteren	Bevindingen gesprek in leerlingdossier schrijven	IB-er/SMW-er	Bij risicosignalen

Taxeren:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Taxeren	Risicotaxatie toepassen met informatie uit gesprek ouders en consultatie AMK/OZO/ASHG	IB-er i.o.m. Leerkracht/SMW-er	Bij bevestiging signalen
	Bepalen of melding wordt of dat dit via ZAT kan lopen	Directie na overleg met IB-er/SMW-er	Na taxatie
Rapporteren	Argumentatie en indicatoren tacatie en keuze vastleggen in leerlingdossier	IB-er	Na taxatie

Melden:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Melden	Melden ASHG/AMK	Directie	Na keuze taxatie
Informereren	Ouders informeren over melding	Directie	Na keuze taxatie
	Controleren op vervolgstap AMK/ASHG	IB-er	Na melding
Rapporteren	Melding, afspraken met AMK/ASHG en reactie ouders vastleggen in leerlingdossier	IB-er/SMW-er	Na melding
Brief	Brief naar ouders omtrent melding ASHG/AMK	Directie	Na melding
Rapporteren	Argumenten melding zonder toestemming of medewerking van ouders vastleggen in leerlingdossier	IB-er/SMW-er	Na melding

Hulp:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Hulp inzetten	Uitkomsten adviezen AMK/ASHG bespreken in OZO overleg	IB-er	Bij hulp inzetten
	Bepalen welke route wordt gevolgd	OZO	Bij hulp inzetten
Rapporteren	De gemaakte afspraken met vervolg CJG/SMW of anderen vastleggen in leerlingdossier	IB-er/SMW-er	Bij hulp inzetten
Informereren en betrekken	Ouders informeren over en betrekken bij de gemaakte afspraken en uitkomsten taxatie	Directie in samenspraak met IB-er	Bij hulp inzetten

Volgen:

<u>Onderdeel</u>	<u>Wat</u>	<u>Wie</u>	<u>Wanneer</u>
Monitoren	Monitoren op vervolg	IB-er/SMW-er	Na melding/ hulp inzetten
Evalueren	Afgeronde trajecten doornemen met ouders	IB-er/SMW-er	Bij einde traject

Gedurende het gehele traject is er terugkoppeling van IB-er naar leerkracht en vice versa. Indien afgeweken wordt van dit protocol, omdat de praktijk gebied anders te handelen, dan is het noodzakelijk de werkwijze te motiveren en documenteren.

2.5 Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijke informatie over kinderen en gezinnen (zie ook de privacyrichtlijnen van de eigen instelling).

De wet op de Jeugdzorg (2005) geeft de gedragslijnen aan over het inzagerecht.

Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

☑ Betrek bij een overleg niet teveel mensen.

☑ Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnenshuis blijft. Emoties kunnen de privacy in gevaar brengen. Soms willen leidsters hun collega-leidsters als uitlaadklep gebruiken. Dit is begrijpelijk, maar qua privacy niet de juiste manier om met de situatie om te gaan. Betrek daarom alleen personen die in het stappenplan genoemd worden.

☒ Contact met andere instellingen kan alleen na toestemming van de ouder of wettelijk vertegenwoordiger. Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.

☒ Een uitzondering hierop is het contact met het AMK. Dit kan zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger.

☒ Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Verzorger(s) hebben recht op inzage in verslagen, formulieren en observatieverslagen. Alleen als het anonieme werkaantekeningen zijn, hebben ouders geen inzagerecht.

☒ Schrijf daarom alsof de verzorger(s) over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties.

☒ Als de verzorger(s) een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen. Erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de verzorger(s) te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met de verzorger(s).

☒ Schriftelijke informatie moet goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.

☒ Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.

☒ Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger aan derden worden verstuurd. Eén uitzondering hierop vormt het AMK.

☒ Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordiger zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.

2.6 Meldrecht, meldplicht, meldzorg

In de Wet op de jeugdzorg (2005) is het meldrecht vastgesteld. Dit betekent dat je wettelijk het recht hebt een melding te doen en daarbij ook alle relevante gegevens over te dragen aan het AMK. Het belang van het kind gaat hierbij vóór het belang van de privacy van het gezin.

In de wet op de Jeugdzorg is ook de meldplicht opgenomen:

Wanneer een medewerker van een instelling het vermoeden heeft dat een medewerker van dezelfde instelling zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet hij dit direct melden bij zijn leidinggevende en het bestuur. Deze hebben de plicht direct het AMK hiervan in kennis te stellen.

Naast het meldrecht heeft iedere burger in Nederland een **zorgplicht**. Dit houdt in dat je de plicht tot zorgen voor het kind hebt. Aan de ene kant de plicht tot zorgen voor het kind en aan de andere kant de privacywetgeving in de vorm van de Wet bescherming Persoonsgegevens. Dat betekent dat je niet zomaar gegevens zonder toestemming mag geven aan derden.

Dit heet een conflict van belangen. Bij een conflict van belangen weeg je zorgvuldig de belangen die in het geding zijn af.

Dat doe je door het protocol te volgen en door alle stappen die je zet, schriftelijk te vermelden in het dossier. Wanneer je dit doet, kun je voldoen aan de zorgplicht en het meldrecht zonder bijvoorbeeld juridisch te worden vervolgd.

Meer informatie kun je vinden op de website van het Ministerie www.huiselijkgeweld.nl en in de map Meldcode ...wat nu?.

2.7 Sociale kaart

De intern begeleider controleert regelmatig of de gegevens van de sociale kaart kloppen.

Belangrijke website: www.werkenmetdemeldcode.nl

Op deze site is ook een actuele sociale kaart te vinden.

3. TBV Aandachtsfunctionaris o.b.s. 't Prisma

Bestuur en directie van de school zijn eindverantwoordelijk voor de implementatie en borging van de Meldcode en SISA. De aandachtsfunctionaris is een medewerker waarbij deze verantwoordelijkheid (deels) belegd is. Alle professionals moeten (uiteindelijk) zelfstandig kunnen handelen. Alleen indien nodig, worden zij ondersteunt door de aandachtsfunctionaris.

Verantwoordelijkheden:

De aandachtsfunctionaris van obs 't Prisma is **verantwoordelijk** voor:

- Het beleid (samen met de Kwaliteitsmedewerker van de school)
- Invoeren en borgen (samen met de directie en staf van de school) van de Meldcode en de verwijzindex SISA
- Begeleiding van de leerkrachten/het team bij:
  1. Het signaleringsproces
  2. Verwijzing en zorg rondom het kind, het gezin en/of de oudere bij een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of ontspoorde zorg
  3. Vraagbaak voor de leerkrachten/het team

Taken:

- De aandachtsfunctionaris is en blijft op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen
- De aandachtsfunctionaris draagt zorg voor structurele aandacht ten aanzien van Huiselijk geweld, Kindermishandeling en Ketensamenwerking. Directie, aandachtsfunctionaris en alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de uitvoering ervan.
- De aandachtsfunctionaris draagt zorg dat de Meldcode en SISA een onderdeel worden van de interne reguliere zorgroute inclusief registratie en dossiervorming
- De aandachtsfunctionaris houdt procesmatig toezicht op signaleren en handelen binnen de school.
- De aandachtsfunctionaris stimuleert en ondersteunt de teamleden in het werken met de Meldcode en SISA:
  - Signaleren van behoefte aan deskundigheidbevordering
  - Organiseren van deskundigheidsbevordering
  - Praktische vraagbaak voor team bij uitvoering van de Meldcode en SISA
  - Relevante juridische wet- en regelgeving vinden en kennis hebben over dossiervorming beroepsgeheim en privacy.
- De aandachtsfunctionaris signaleert knelpunten/aandachtsgebieden en zet deze door naar de juiste verantwoordelijke partijen:
  - Noodzakelijke verbeteringen m.b.t. het werken met de Meldcode en SISA implementeren
  - Samenwerking met ketenpartners optimaliseren en een goed beeld hebben van de samenwerking
  - Onderhouden van een netwerk met ketenpartners en aandachtsfunctionarissen van andere scholen.

Bevoegdheden:

- Contactpersoon een aanspreekpunt voor de relatiebeheerders van SISA

4. Implementatie van de Meldcode op o.b.s. 't Prisma

Voor de implementatie van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling werken wij met de digitale toolkit van de Gemeente Rotterdam. Deze toolkit bestaat uit verschillende bruikbare instrumenten. De toolkit is te vinden op de website: www.werkenmetdemeldcode.nl

De toolkit bestaat uit de volgende onderdelen:

- Handleiding implementatie meldcode
- Checklist implementatie meldcode
- Profiel aandachtsfunctionaris
- Signaleringskaart Kindermishandeling en Huiselijk geweld.

5. Landelijke telefoonnummers:

Advies en Meldpunt Kindermishandeling (tel. 0900-123 123 0)
Kindertelefoon (0800-0432)
Slachtofferhulp Nederland (0900-0101)
TransAct (030-2309066)
NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling (030-2306564)
Opvoedtelefoon (0900-8212205)

Regio Rotterdam:

AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling)

Het AMK geeft advies en onderzoekt (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling en brengt zo nodig de juiste hulp op gang.

Het AMK is de instelling voor iedereen met vragen, zorgen of meldingen over kindermishandeling. Jaarlijks worden in Nederland naar schatting 100.000 kinderen mishandeld, verwaarloosd of misbruikt.

Behalve dat zij vermoedens van mishandeling aannemen, willen zij ook dat gevallen worden gemeld van zwerfgedrag van ouders met hun kinderen. Zij hebben liever te veel en wellicht te vroeg afgegeven signalen dat te weinig en te laat.

Dynamostraat 16 (Rotterdam Zuidoever)

3083 AK Rotterdam

Tel: 010 - 4 21 81 10

Fax: 010 – 4 11 39 09

Algemeen landelijk nummer: 0900 – 123 123 0

Website: <http://www.amk-nederland.nl/>

Het Advies- en meldpunt kindermishandeling is per 1 januari 2015 Veilig Thuis.

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

Bezoekadres:

Lijnbaan 109

3012 EN Rotterdam

Postadres:

Postbus 1983

3000 BZ Rotterdam

Tel. : 010 – 4 43 11 00

Fax : 010 – 4 43 11 10

15.

Website: <http://www.kinderbescherming.nl/>

In het geval dat de ontwikkeling van een kind in gevaar komt, moet de overheid ingrijpen als de situatie van het kind onvoldoende verbetert. De Raad voor de Kinderbescherming, een onderdeel van het ministerie van Veiligheid en Justitie, voert die taak uit.

Bureau Jeugdzorg

Per 1 januari 2015 is Bureau Jeugdzorg de gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. Voor opvoedondersteuning kunt u terecht bij het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Jeugdzorg Dynamostraat

Dynamostraat 16

3083 AK Rotterdam

Tel: 010 – 2 42 37 00

Fax: 010 – 2 42 39 99

Voor: Feijenoord, Charlois, Ridderkerk, Barendrecht, Groot-IJsselmonde, Rhoon en Poortugaal.

Centrum Jeugd en Gezin Rijnmond(CJG):

Bezoekadres:

Westblaak 171

3012KJ Rotterdam

Postadres:

Postbus 3074

3003 AB Rotterdam

Tel: 010 20 10 110

E-mail: info@cjgrijnmond.nl

Jeugdafdeling van de Riagg

Riagg Rijnmond Jeugdafdeling

Mathenesserlaan 208

3014 HH Rotterdam

Rotterdam: 010- 440 25 75

(Afdeling preventie opgeheven. Gegevens gecontroleerd 27-11-2014)

De jeugdafdeling van de Riagg biedt psychische hulp aan kinderen en jongeren tussen de 0 en 19 jaar. Ook ouders kunnen met hun vragen terecht bij de afdeling.

Bureau Slachtofferhulp

Tel:0900-0101

Politie

Tel: 0900-8844

Wijkagent: Ed van den Blink

Vrouwenopvang Rotterdam Blijf van mijn lijf Arosa

Heemraadsingel 82

3021 DE Rotterdam

Tel: 010-4769044

info@arosa-zhz.nl

Maatschappelijk werk

Schoolmaatschappelijk werkster: Clazina de Bruyn

Contact: clazinadebruyn@flexusjeugdplein.nl

Servicepunt Schoolmaatschappelijk Werk

Eendrachtsweg 48

3012 LD Rotterdam

Tel: 010 – 22 11 981

Fax: 010 – 4 12 04 10

E-mail: info@servicepuntsmw.nl

Website: <http://www.servicepuntsmw.nl/>

Het servicepunt SMW is een kenniscentrum op het gebied van Schoolmaatschappelijk Werk (SMW) en een verbindende schakel tussen samenwerkingspartners in het Onderwijs, Het Schoolmaatschappelijk Werk (SMW) en de Jeugdzorg.

Crisismeldpunt FlexusJeugdplein

Tel: 010 – 4 25 39 44

E-mail : meldpunt@flexusjeugdplein.nl

Website: <http://www.flexusjeugdplein.nl/>

Aanmeldingen bij het crisismeldpunt kunnen alleen gedaan worden door professionals.
(gegevens gecontroleerd op 27-11-2014)

Kindertelefoon

Postbus 1020

3000 BA Rotterdam

Tel voor publiek: 0800 – 0432 (gratis)

Dagelijks 14.00 – 20.00 uur.

E-mail: rotterdam@kindertelefoon.nl

Website: <http://www.kindertelefoon.nl/>

Voor kinderen en jongeren tussen de 8 en 18 jaar.

SISA (Stadsregionaal Instrument Sluitende Aanpak)

(ook: Signaleren en Samenwerken)

Bezoekadres:

Librijesteeg 4

3011 HN Rotterdam

Postadres:

Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling Gemeente Rotterdam@kindertelefoon.nl Postbus 70014

3000 KS Rotterdam

Tel: 010- 498 24 72

E-mail: infosisa@rotterdam.nl

Website: <http://www.sisa.rotterdam.nl/>

Lucertis Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Ambulant Rijnmond (Hoogvliet):

Stelle 28

3191 KE Hoogvliet

Tel: 088-358 888 0

Fact Jeugd Rijnmond (aanmelden nieuwe cliënten):

Tel: 06 577 12 300

Website: www.lucertis.nl

Kinder- en jeugdpsychiatrie. U kunt bij hen terecht voor een breed spectrum van aandoeningen waaronder ADHD, (vormen van) autisme, hulp bij het verwerken van schokkende gebeurtenissen, een depressie, angst, gedragsproblemen, ontwikkelingsproblemen bij heel jonge kinderen, eetproblemen en ernstige leerproblemen.

DOSA-Regisseur

DOSA staat voor Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak. Het doel van DOSA is het tijdig voorkómen van ernstig probleemgedrag bij jongeren in een bepaalde deelgemeente. Verder het tegengaan en bestrijden van hinderlijk en overlastgevend gedrag onder jongeren in die deelgemeente. DOSA zorgt er, samen met de partners, voor dat risico - en probleemjongeren (weer) naar school of aan het werk gaan of indien nodig in een hulpverleningstraject geplaatst worden.

DOSA richt zich op alle jongeren tot 23 jaar, die binnen een bepaalde deelgemeente wonen en problemen hebben. Die problemen kunnen gaan over slechte omstandigheden in het gezin. Maar ook over financiën, huisvesting, gezondheid, school, werk of problemen met politie en justitie en relaties of sociale omgeving. Het gaat om zware problematiek die de mogelijkheden en capaciteit van de professional te boven gaat. Of er is sprake van overlast. De aanpak richt zich niet alleen op individuen maar soms ook op een heel gezin.

Dg. Feijenoord: John Vos

Tel: 010 – 2 91 60 55

E-mail: dosa@feijenoord.rotterdam.nl

Website: <http://www.rotterdam.nl/eCache/TER/10/11/566.html>

Dg. Charlois: Anja Rullens

E-mail: dosa@charlois.rotterdam.nl

Dg. IJsselmonde: Willem van Breukelen

Tel: 010 – 4 79 82 37

E-mail: dosa@ijsselmonde.rotterdam.nl

Schoolbegeledingsdienst CED Groep

Dwerggras 30

3068 PC Rotterdam

Postbus 8639

3009 AP Rotterdam

Tel: 010 – 4 07 15 99

E-mail: info@cedgroep.nl

Website: www.cedgroep.nl

De CED-Groep adviseert, begeleidt, ondersteunt, traint en coacht professionals die in het onderwijs en kinderopvang werken. Dat gebeurt rond thema's als taal, rekenen, leerprestaties, sociale competentie en zorg.

18.